

Проф. д-р ПЕТЪР ЛАЗАРОВ

ПРИЗВАНИЕТО ДА ОБУЧАВАШ ПО ГЕОГРАФИЯ

Проф. д-р Петър Лазаров е съпричастен за развитието на българското методическо списание по география. Той е дългогодишен член на редакционната му колегия и двукратно негов главен редактор. От дистанцията на времето проф. Лазаров споделя мнение по някои въпроси на географското образование в средното училище и на неговото сегашно състояние.

Проф. Лазаров, Вие сте съвременник на създаването на методическото списание „История и география“ и участник в последвалото развитие на неговия географски вариант. Какви са Вашите спомени от „прохождането“ на списанието?

Не съм участвал в създаването на „История и география“, но като учител по география посрещнах неговите първи броеве с голям интерес. За неговото утвърждаване в тези първи години, както и за па-нататъшното му развитие като орган на българската учителска гилдия по география активно участие и заслуга има ст. н.с. Павлина Векилска. През целия си професионален път тя е била активен сътрудник и ръководител на списанието. Използвам случая от името на сегашната редколегия и от свое име да я поздравя и да ѝ благодаря за нейната дългогодишна творческа работа в областта на методиката на географското образование. Пожелавам ѝ още дълги години здраве и сили.

Спомням си как прелиствах с вълнение първите броеве на „История и география“ и препрочитах поместените материали в него. По това време имаше голяма нужда от специализирано списание, третиращо проблемите на обучението по география в съдържателен и методически аспект. Същевременно методиката на обучението по география беше в неравностойно положение в сравнение с научните географски дисциплини в Софийския университет. По-голямо внимание се обръщаше на практиката на студентите – бъдещи учители по география. Като базов учител на СУ приемах студенти, които наблюдаваха уроците ми, а след това и сами изнасяха уроци по география пред учениците. В практиката студентите намираха отговори на вълнуващи ги въпроси, но списанието даваше обосновки, теоретични постановки и практико-приложни насоки за целесъобразна и резултатна работа.

Интересът към списанието непрекъснато се повишаваше, особено след неговото самостоятелно обособяване като „Обучението по география“. Това водеше и до нарастване на броя на абонатите, като през 1985-86 г. тиражът достигна 3500 екземпляра, т.е. почти всеки учител по география в България получаваше списанието. Това стимулираше редакционната колегия и многобройните сътрудници. Фактът, че от всички периодични издания по география, единствен печатен орган остана „География’21“, свидетелства за продължаващата необходимост и полза от него.

Кои проблеми от методиката на географското образование присъстваха най-осезателно в списанието?

Най-вече перманентният проблем за съдържанието на географското образование като основа за работа и за формиране на географската култура у учениците. То малко се е променяло по същество във времето, но значително се е трансформирало по структура. Както е известно, съдържанието включва знания от областите и на природната, и на стопанската и политическата география, казано най-общо. Обхватът и структурата на географските знания се променят с оглед на тяхното усъвършенстване. Спомням си как доц. Р. Гайгаджиева предложи промяна в реда на изучаваните континенти на Земята, като след Африка, която по разбираеми причини е пръв обект на познание, да следва не Северна Америка, както бе дълго време, а Южна Америка. Този континент по основни природногеографски признаци повтаря закономерностите на природната среда по посока от малки към големи географски ширини. Моя пък беше идеята в последния клас на гимназиалната степен (VII клас) преди изучаването на географията на България да се включи съдържание в рамките на самостоятелен дял за географията на Балканския полуостров. Смятах го наложително от необходимостта за по-добро познаване на балканските страни, с които нашата държава поддържа и разширява всестранни връзки.

Тук идва асоциацията със сегашното неадекватно състояние на програмата, специално за VII клас, в която обект на внимание е географията на континентите Азия, Австралия и Океания и Антрактида. Нима с това съдържание трябва да завърши своята образователна подготовка ученикът от средната училищна степен? В цялата история на географското образование, още от епохата на Възраждането всяка училищна степен (начална, средна, горна) е завършвала с география на родната страна, съответно – „Отечествена география“ (по-късно – „Родинознание“) в IV кл., „География на България“ в VII клас и същата учебна дисциплина, но в разширен обхват, в последния клас на гимназията. Тази структура, утвърдена в практика-

та, има важно образователно и особено възпитателно отражение върху учениците. Тя е доказала своята правдивост и значимост.

Вие започнахте с маркирането на някои негативни аспекти в съвременното географско образование. Бихте ли продължили темата?

Да, бих си позволил да продължа и ще се спра само на най-важните от тях. По-обхватното им интерпретиране не е възможно в рамките на едно интервю. Първо, считам за сериозен недостатък програмното време, което се отделя на географията като значима учебна дисциплина в средното училище. Както е известно, за нейното изучаване във всички учебни курсове е фиксирано време 1,5 часа седмично. Освен че това ограничава значително подготовката на учениците, то е неиздържано от педагогическа, дидактическа и психологическа гледна точка. Изучаването на една учебна дисциплина с 1 час седмично в рамките на половин учебна година, както е в случая с географията, е неефективно, нерационално и непълноценно. Да не забравяме, че в същото положение преди време беше поставена и историята, но активната намеса на авторитетни учени-историзи доведе до желаната от тях промяна. А географията остава незащитена, не бе показано и доказано убедително нейното място и значение в съвременния свят, особено в обхвата на европейската общност, чието начално опознаване като място за икономическо взаимодействие се дава чрез нашата учебна дисциплина. Тук може би е мястото да споделя мнението, че съвременната ни география е оцитена по отношение на научни авторитети. Сравнена отново с историята, тя е в незавидно положение. А известно е, че научните капацитети, техният авторитет и признание в национален план рефлектират осезателно и върху мястото на съответната учебна дисциплина в училище.

И още един негативен момент в учебната програма по география бих си позволил да посоча – географското образование в средното училище по същество приключва в X клас. Но учениците продължават своето обучение в него още 1-2 години. От това обстоятелство негативен резултат е не само ограничената гео-

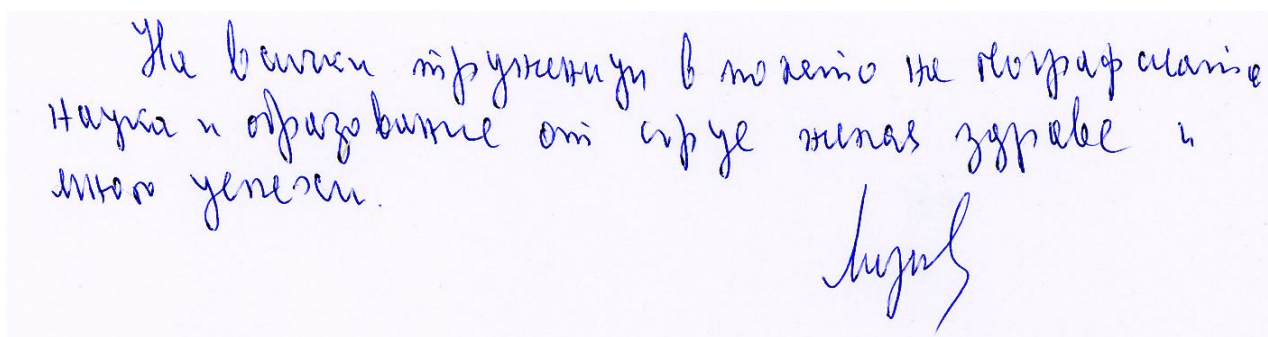
рафска подготовка, но и отдалечаването във времето на кандидатстудентския изпит по география във ВУЗ. Поради това учениците са принудени да се готвят допълнително по тази учебна дисциплина - самостоятелно, или с частни уроци. Факт е, че географията е предпочитана конкурсна дисциплина в редица ВУЗ.

Как виждате бъдещето на географското образование в средното училище и ролята на съвременното методическо списание в него?

С процесите на глобализация и включването на страната ни в политическите, стопанските и социалните процеси на обединена Европа, необходимостта от повишаване на географската култура на младите хора още в училищна възраст се увеличава. Преди тяхната дифе-

ренцирана подготовка в специализираните училища в страната и в чужбина те трябва да имат добра общогеографска подготовка, с възможности за надграждане, развитие и усъвършенстване в широкия спектър от професионална дейност. Тази роля на географията като наука, а в случая – и като учебна дисциплина, трябва да се показва и доказва. Това е задължение на всички, които са посветили своята дейност и своя живот на географията. А списанието е този орган и дори бих казал – трибуната, която трябва да подпомага учители и студенти-географи в усилията им за по-качествена, по-резултатна и по-престижна работа.

В навечерието на половинвековния юбилей на нашето списание и на новата 2008 година какво е Вашето послание към читателите?

С проф. Петър Лазаров
разговаря **Петър Стефанов**

IN HONOREM

Проф. Петър Лазаров – юбиляр

Роден в с. Скравена, Софийско, в учителско семейство, П. Лазаров завършва специалност география в СУ „Св. Кл. Охридски“ през 1951 г. От 1952 г. е преподавател по география в Педагогическото училище за начални учители – София, а от 1955 г. в продължение на 12 г. е базов учител на СУ и зам. директор в 18 ЕСПУ „Кирил и Методий“, София. През 1967 г. с конкурс постъпва в НИИОО „Акад. Т. Самодумов“ по методика на обучението по география. След успешно защитена дисертация (1971 г.) става първият

доктор, а от 1987 г. – и първият професор в областта на методиката на обучението по география.

Проф. П. Лазаров е един от най-продуктивните методисти с пряк принос в учебното дело - има над 250 публикации, в т.ч. много дидактически материали и учебници по география. В своята дългогодишна професионална кариера 28 години пряко свързва със сп. „Обучението по география“ – като член на редакционната колегия (от 1979) и двукратно като главен редактор (от 1990 до 1997 и от 2003 досега).

Колегите от сп. „География '21“ поздравяваме най-сърдечно юбиляра и му желаем здраве и дълголетие.